

ERIX FROMNING “EGALIK QILMOQ YOKI MAVJUD BO‘LMOQ” ASARI

Fayzullayeva Sarvinoz

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Sotsiologiya yo‘nalishi talabasi.

[Fayzullayeva Sarvinoz@gmail.com](mailto:Fayzullayeva.Sarvinoz@gmail.com)<https://doi.org/10.5281/zenodo.11213375>

Annotatsiya. Maqolada Erix Fromning "Egalik qilmoq yoki mavjud bo'lmoq" asarini o'rganib u haqida o'z qarashlarim bildirib tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: materializm, kapitalizm, paradoks faoliyat, falsafa, dialektika, manipulyatsiya, "ruhiyat indeksi".

ERICH FROMM'S WORK "TO POSSESS OR TO EXIST"

Abstract. The article analyzes Erich Fromm's work "To possess or to exist" and express my views about it.

Key words: materialism, capitalism, paradoxical activity, philosophy, dialectic, manipulation, "mental index".

РАБОТА ЭРИХА ФРОММА «ОБЛАДАТЬ ИЛИ СУЩЕСТВОВАТЬ»

Аннотация. В статье анализируется произведение Эриха Фромма «Обладать или существовать» и выражаются мои взгляды на него.

Ключевые слова: материализм, капитализм, парадоксальная деятельность, философия, диалектика, манипуляция, «психический индекс».

Kirish

“Bo‘lish yoki bo‘lish?” degan gapni nazarda tutayotganga o‘xshaysiz. taniqli psixoanalitik va ijtimoiy faylasuf Erich Fromm tomonidan. 1976 yilda nashr etilgan ushbu kitob mavjudlikning ikkita asosiy usulini o'rganadi: egalik va mavjudlik. Bu yerda umumiy ko‘rinish:

Asosiy tushunchalar

1. Mavjudlik usullari:

- Having: Bu rejim egalik va egalik bilan tavsiflanadi. Egalik holatida odamning o'ziga xosligi va o'zini his qilish tuyg'usi ular egalik qiladigan narsaga - moddiy boyliklarga, maqomga va kuchga asoslanadi.

- Bo'lish: Bu rejim tajriba, faoliyat va mavjudlik holatiga urg'u beradi. U haqiqiy yashashga, hozir bo'lishga va dunyo va boshqalar bilan mazmunli munosabatda bo'lishga qaratilgan.

2. Iste'molchi jamiyatining tanqidi:

- Fromm zamonaviy jamiyatning materializm va iste'molchilikka urg'u berishini tanqid qiladi. Uning ta'kidlashicha, mulkka intilish begonalashish, tashvish va bo'shlik hissi paydo bo'lishiga olib keladi.

Psixologik va ijtimoiy oqibatlar:

- Kitobda bu rejimlarning shaxs va jamiyatga psixologik ta'siri chuqurroq o'rganiladi.

Egalik rejimi o'zidan va boshqalardan uzilishga olib keladi, raqobat va izolyatsiyani kuchaytiradi. Bundan farqli o'laroq, mavjudlik rejimi bog'liqlik, ijodkorlik va chinakam amalga oshirishga yordam beradi.

4. Ma'naviy va axloqiy o'lchovlar:

- Fromm ma'naviy an'analar va axloqiy ta'limotlarni o'rganadi, buddizm, ilk nasroniylik va mavjudotga yo'naltirilgan mavjudlikni targ'ib qiluvchi boshqa falsafalardan kelib chiqadi. U sevgi, rahm-shafqat va e'tiborning muhimligini ta'kidlaydi.

Kitobning tuzilishi

- Birinchi qism: Farqni tushunish

- turli misollar va falsafiy tushunchalar yordamida egalik va borliq o'rtasidagi farqlarni o'rganadi.

- Ikkinchi qism: Yangi odam va yangi jamiyat

- Borliqga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash orqali shaxs va jamiyatni o'zgartirish imkoniyatlarini muhokama qiladi, insoniy qadriyatlar moddiy manfaatlardan ustun turadigan kelajakni tasavvur qiladi. "Egalik qilmoq yoki mavjud bo'lmoq" — bu Erik Frommning "Bo'lish yoki egalik qilish" (To Have or To Be) asarining o'zbek tilidagi tarjimasidir. Bu kitob 1976 yilda nashr etilgan va unda Fromm inson hayotining ikkita asosiy rejimi — "bo'lish" va "egalikka ega bo'lish" orasidagi farqni o'rganadi.

Frommga ko'ra, "egalikka ega bo'lish" rejimi iste'molchilikka, moddiy boyliklarga va hokimiyatga intilish bilan tavsiflanadi. Bunday yashash usuli insonni asosan moddiy jihatlar va tashqi muvaffaqiyat bilan bog'laydi. Bunga qarama-qarshi, "bo'lish" rejimi esa ichki o'sish, ijodkorlik, sevgi va boshqalar bilan chuqur munosabatlar orqali hayot mazmunini topishga qaratilgan. Bu rejimda inson o'zining ichki dunyosiga va ruhiy o'sishga ko'proq e'tibor beradi.

Frommning bu asari zamonaviy jamiyatning asosiy muammolaridan birini tahlil qiladi va insoniyatning barqaror va mazmunli kelajagini ta'minlash uchun "bo'lish" rejimiga ko'proq urg'u berishni taklif qiladi. Kitobda bu ikkita rejimning ijtimoiy, psixologik va ekzistensial jihatlari batafsil tahlil qilinadi va "bo'lish" rejimini tanlashning afzalliklari namoyish etiladi.

Asosiy xulosalar

Ushbu asar, o'zbek tilida "Egalik qilmoq yoki mavjud bo'lmoq" deb nomlanib, insonning haqiqiy baxt va mazmuni qayerda topishi kerakligini tushunishga yordam beradi. Bu, ayniqsa, moddiy boylikka haddan tashqari e'tibor qaratilayotgan hozirgi davrda dolzarbdir.

- O'z-o'zini anglash: O'quvchilarni o'z hayotlari va motivatsiyalari haqida fikr yuritishga undaydi, egalik qilishga qaratilgan mavjudlikdan tajriba va munosabatlarni qadrlaydigan hayotga o'tishga undaydi.

- Madaniy tanqid: G'arb madaniyatining moddiy boyliklarga berilib ketganligi va uning inson farovonligiga salbiy ta'sirini tanqidiy tahlil qiladi.

- Kelajakni ko'rish: Insonparvarroq va qoniqarli hayot tarziga umid beruvchi qarashlarni taklif qiladi, bu haqiqiy baxtning ega bo'lishdan ko'ra borligini ko'rsatadi.

"Bo'lish yoki bo'lish?" kengroq ijtimoiy o'zgarishlar sharoitida o'quvchilarni o'z qadriyatlarini va hayot yo'nalishini qayta ko'rib chiqishga chorlovchi o'ylantiruvchi asar bo'lib qolmoqda.

REFERENCES

1. De Rodrigo, Enrike, Neoliberalizm va o'rta patologiyalar de la normalidad. Erich Fromm bilan suhbatlashish. Madrid: PenBooks, 2015. ISBN 978-84-608-1648-5. (Ispancha)
2. Fridman, Lourens J., Erich Frommning hayoti: Sevgi payg'ambari. Nyu-York: Kolumbiya universiteti nashriyoti, 2013. ISBN 978-0231162586.
3. Funk, Rayner, Erich Fromm: Uning hayoti va g'oyalari tasvirlangan tarjimai holi. Continuum: Nyu-York, 2000. ISBN 978-0826412249.
4. Jiyannuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:W7OEmFMylHYC
5. Funk, Rainer, "Erich Frommning hayoti va faoliyati" 2018-yil 30-iyul, Wayback Machine-da arxivlangan, Logos, 6:3, 2007-yil yozi
6. Ghislain Deslandes, "Ozodlikdan qochish: Erich Frommni zamonaviy avtoritarizm nuqtai nazaridan qayta ko'rib chiqish", Tashkilot tadqiqotlari (jurnal), 2018 yil.
7. Jensen, Valter A., Erich Frommning sotsiologik nazariyaga qo'shgan hissalarini. Kalamazoo, MI: Printmill, 2017. ISBN 978-0970491947.